

Mišljenja nastavnika o odustajanju učenika osnovne i srednje glazbene škole u Hrvatskoj

Lidija Nikolić*

lnikolic@foozos.hr

<https://orcid.org/0000-0003-0360-0469>

Ivana Šenk Gergorić**

ivana.senk.gergoric@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6740-5825>

Marija Berać-Jozić***

marija.b.jozic@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8449-8795>

<https://doi.org/10.31192/np.21.1.11>

UDK: 373.1:78

303.423(497.5)

159.947.5-057.87

Izvorni znanstveni rad /

Original scientific paper

Primljeno: 20. rujna 2022.

Prihvaćeno: 11. studenog 2022.

Cilj je istraživanja utvrditi čimbenike odustajanja učenika od glazbene škole u Hrvatskoj te načine na koje bi se učenicima pomoglo da nastave glazbeno obrazovanje do kraja školskoga programa. Provedeno je eksplorativno kvantitativno i kvalitativno istraživanje anketiranjem nastavnika glazbenih škola u Hrvatskoj (N=178). Za ovo istraživanje kreiran je Upitnik o odustajanju učenika od glazbenog obrazovanja za nastavnike glazbenih škola. Rezultati faktorske analize ukazali su na četverofaktorsku strukturu: (1) učenik, (2) obrazovni kontekst, (3) komunikacija i (4) roditelji. Rezultati istraživanja pokazali su da se jednom nastavniku tijekom školske godine u prosjeku ispiše jedan učenik u dobi od 10 do 13 godina. Nastavnici su se složili da su razlozi odustajanja ponajprije slaba motivacija i zainteresiranost učenika te nedostatna ulaganja truda i slaba podrška roditelja, a zatim preopterećenost učenika drugim slobodnim aktivnostima, nemogućnost usklađivanja rasporeda između općeobrazovne i glazbene škole te nefleksibilan program glazbene škole i izostanak suradnje između nastavnika i roditelja. Nastavnici su dali svoje prijedloge kako bi se učenicima moglo pomoći da ustraju u glazbenom obrazovanju, a ti se prijedlozi najčešće odnose na uloge nastavnika i roditelja.

Ključne riječi: glazbena uspješnost, glazbeni pedagozi, glazbeno obrazovanje, komunikacija, roditelji.

* Doc. dr. sc. Lidija Nikolić, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Cara Hadrijana 10, HR-31000 Osijek.

** Ivana Šenk Gergorić, mag. mus., Glazbena škola Ivana Matetića-Ronjgova Pula, Mletačka 3, HR-52100 Pula.

*** Marija Berać-Jozić, prof. savjetnik, Glazbena škola Pavla Markovca, Trg žrtava fašizma 9, HR-10000 Zagreb.

Uvod

Glazbeno obrazovanje i sudjelovanje u glazbenim aktivnostima donose brojne dobrobiti pojedincu.¹ Ipak, glazbeni se pedagozi susreću sa znatnim brojem učenika koji odustaju od glazbenog obrazovanja. Pod uspješnim glazbenim obrazovanjem podrazumijevamo postizanje postavljenih ishoda učenja jednog obrazovnog ciklusa kao što je to šestogodišnja osnovna glazbena škola i/ili četverogodišnja srednja glazbena škola, ali i postizanje ishoda učenja u svakom od razreda tih dvaju ciklusa obrazovanja. Stoga odustajanjem od specijaliziranog glazbenog obrazovanja podrazumijevamo odustajanje učenika prije završetka obrazovnog ciklusa školskoga programa. Najveći broj učenika koji se upiše u glazbenu školu prije ili kasnije odustat će od daljnega glazbenog obrazovanja. Međutim, istraživači ističu problem odustajanja učenika od učenja sviranja u razdoblju dok još nisu stekli ni umjerenu kompetentnost u glazbi niti iskusili dobrobiti učenja glazbe.²

Ako je dijete pokazalo zanimanje za glazbu, položilo prijamni ispit i upisalo se u glazbenu školu, ostvareni su prvi uvjeti za uspješno glazbeno obrazovanje. Budući da je riječ o iznimno zahtjevnom obrazovnom kontekstu, uz nedostatak uživanja i pad interesa za glazbu mogući su i brojni drugi razlozi odustajanja. Glazbeno obrazovanje zahtijeva višegodišnje kontinuirano ulaganje velikoga truda učenika u redovito pohađanje nastave i samostalno vježbanje, usklađivanje rasporeda i obveza s općeobrazovnom školom, ali i s obiteljskim i društvenim obvezama te drugim slobodnim aktivnostima koje učenika zanimaju. Glazbeno obrazovanje podrazumijeva značajne materijalne izdatke za obitelj (školarina, nabava instrumenta, financiranje putovanja na gostovanja i natjecanja i drugo) i obveznu znatnu uključenost roditelja u školovanje djeteta (od logistike, poticanja kvalitetnoga vježbanja do psihološke podrške). Glazbeno bi obrazovanje trebalo omogućiti dovoljnu osobnu, socijalnu i akademsku nagradu za učenika da bi on osjećao da se isplati ulagati trud. Ako ulaganja nadmašuju doživljene dobrobiti uključenosti u glazbeno obrazovanje, najvjerojatniji je ishod odustajanje od glazbenog obrazovanja.³

Osim što je za učenika šteta da odustaje od glazbenog obrazovanja zbog možda rješivih kriza do kojih neizbježno dolazi tijekom glazbenog obrazovanja,

¹ Usp. Martin GUHN, Scott D. EMERSON, Peter GOUZOUASIS, A population-level analysis of associations between school music participation and academic achievement, *Journal of Educational Psychology*, 112 (2020) 2, 308-328; Amanda E. KRAUSE i sur., From dropping out to dropping in. Exploring why individuals cease participation in musical activities and the support needed to reengage them, *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 4 (2020) 401-414; Lidija NIKOLIĆ, Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta, *Napredak*, 159 (2018) 1-2, 139-158.

² Usp. Alejandro M. CREMASCHI i dr., Students who quit music lessons. Recent research and recommendations for teachers, *MTNA e-Journal*, 6 (2015) 3, 15-26, 15.

³ Usp. Krause i sur., *From dropping out...*, 404.

glazbene pedagoge mogu zabrinjavati još dva problema. S jedne strane, odustajanje učenika nastavnici mogu doživjeti kao svoj profesionalni neuspjeh, a s druge je strane problem organizacije glazbenog obrazovanja u kojemu je osipanje učenika tijekom školske godine značajan kadrovski problem glazbenih škola koji se najviše odnosi na individualnu nastavu i na oblike skupnog muziciranja.

Istraživanje odustajanja od glazbenog obrazovanja

Istraživanja u svijetu pokazuju da je odustajanje djece od glazbene škole univerzalna pojava u različitim obrazovnim sustavima i kulturama koja zabrinjava glazbene pedagoge, ali i roditelje koji glazbeno obrazovanje smatraju važnim za svoje dijete. Dosadašnja malobrojna istraživanja odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja uputila su na složenost samoga konteksta glazbenog obrazovanja, ali i sve poteškoće koje prate djecu u osjetljivom razdoblju njihova života od 8 do 18 godina, kao i kulturne i društvene prilike.

Costa-Giomi na temelju pregleda literature od 1972. do 1995. godine zaključuje da učenici i nastavnici odustajanje od glazbene poduke objašnjavaju manjkom interesa, sposobnosti i vremena, slabom podrškom roditelja, pojavom drugih prioriteta, zahtjevnošću samog instrumenta i troškom školarine.⁴ Dosadašnjim istraživanjima izdvojile su se varijable koje mogu utjecati na odluku da učenik odustane od glazbene poduke, kao što je spol, socijalno-ekonomski čimbenik, osobine ličnosti, glazbene sposobnosti i akademsko postignuće.⁵ Potvrđeno je da vjerojatnost odustajanja od glazbenog obrazovanja raste s vremenom, a kritična dob za odustajanje je s 11 godina, odnosno u petoj godini učenja glazbe.⁶ Od svih instrumenata učenici gudačkih instrumenata najviše su skloni odustajanju od glazbenog obrazovanja, što se objašnjava velikom tehničkom zahtjevnošću tih instrumenata i njihovom povezanošću s klasičnom glazbom.⁷ Učenici koji odustaju od učenja glazbenog instrumenta vježbaju manje nego učenici koji nastavljaju glazbeno obrazovanje,⁸ postižu nižu razinu vještine sviranja te manje slušaju klasičnu glazbu i rjeđe posjećuju koncerte u korist po-

⁴ Usp. Eugenia COSTA-GIOMI, 'I do not want to study piano!' Early predictors of student dropout behavior, *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 161 (2004) 2, 57-64, 57.

⁵ Usp. isto.

⁶ Usp. Karen GERELUS, Gilles COMEAU, Mikael SWIRP, Predictors of piano student dropouts, *Intersections*, 37 (2017) 2, 27-42, 27-28; Lorenzo Socorro i sur., *Teachers' opinions of student...*, 300; Jennifer DRISCOLL, 'If I play my sax my parents are nice to me' Opportunity and motivation in musical instrument and singing tuition, *Music Education Research*, 11 (2009) 1, 37-55, 43.

⁷ Usp. Driscoll, *If I play my ...*, 44.

⁸ Usp. Gary MCPHERSON, Jane W. DAVIDSON, Musical Practice. Mother and child interactions during the first year of learning an instrument, *Music Education Research*, 4 (2002) 1, 141-156, 141.

ularnih žanrova.⁹ Učenici koji nemaju braću i sestre te učenici koji propuštaju satove sviranja, manje vježbaju i svladaju manje predviđenog programa i skloniji su napustiti glazbeno obrazovanje te imaju smanjenu motivaciju i ostvaruju slabiji uspjeh – to su najjasniji pretkazatelji odustajanja učenika.¹⁰ Učenici koji ostaju u glazbenom obrazovanju i oni koji od njega odustaju razlikuju se po vrsti motivacije, tj. ciljevima ovladavanja (engl. *mastery goals*) ili ciljevima izvedbe (engl. *performance-approach goal*), samopoimanju sposobnosti, percipiranoj podršci roditelja i vremenu uloženom u vježbanje.¹¹ Što se tiče odnosa nastavnika i učenika, do sada je potvrđena pozitivna povezanost između dobrog odnosa učenika s nastavnikom i trajanja glazbenog obrazovanja učenika.¹²

U dosad provedenim istraživanjima nastavnici glazbe posložili su razloge odustajanja, odnosno neuspjeha učenika glazbene škole po važnosti te su ovo najvažniji razlozi: problemi u rasporedu učenja i vježbanja, manjak motivacije, nedostatak interesa, zatim nedostatne sposobnosti, glazbeno obrazovanje pod pritiskom obitelji, emocionalna nezrelost učenika, osobni problemi, preopterećenost školskim obvezama i dob učenika.¹³ Odustajanje učenika, prema mišljenju nastavnika, posljedica je osobnih razloga, među kojima se ističe prioritet učenja za općeobrazovnu školu s kojom glazbena škola nije kompatibilna, nedostatak vremena i nedostatak navike učenja.¹⁴ Čimbenik odustajanja od glazbenog obrazovanja jest i pritisak obitelji koji se često može uočiti u osnovnoj glazbenoj školi, pogrešne predodžbe o glazbenom obrazovanju prilikom upisa u glazbenu školu te učenje instrumenta koji zbog ograničenih mjesta u školi nije bio prvi izbor učenika.¹⁵

Kao najčešći razlog odustajanja od glazbenog obrazovanja učenici iznose dosadu, nedostatak napredovanja i volje za vježbanjem instrumenta, potom navode razloge kao što su bavljenje nekim drugim aktivnostima, neslaganje s nastavnikom glazbe, previše zadaće, ne vole ispite te na kraju da nemaju prijatelje koji sviraju, nedostatak skupnoga muziciranja i poteškoće financijske

⁹ Usp. Gerelus i sur., *Predictors of piano student...*, 34.

¹⁰ Usp. Costa-Giomi, *I do not want ...*, 57.

¹¹ Usp. Clarence NG, Australian primary students' motivation and learning intentions for extracurricular music programmes, *Music Education Research*, 19 (2017) 3, 276-291, 276. Više o motivaciji i teoriji ciljne orijentacije u kontekstu učenja glazbe kod Lidija NIKOLIĆ, Ivana ŠENK, Motivacija za učenje glazbe kod studenata učiteljskih studija kroz perspektivu teorija motivacije, *Zbornik Odseka za pedagogiju*, 27 (2018) 53-84, 62.

¹² Usp. Andrea CREECH, Susan HALLAM, Learning a musical instrument. The influence of interpersonal interaction on outcomes for school-aged pupils, *Psychology of Music*, 39 (2010) 1, 102-122, 116.

¹³ Usp. Sonia LORENZO SOCORRO, María Olga ESCANDELL BERMÚDEZ, José Juan CASTRO SÁNCHEZ, Teachers' opinions of student dropout from formal music education centres of the Canary Islands, *Music Education Research*, 18 (2015) 3, 295-304, 298.

¹⁴ Usp. Sonia LORENZO SOCORRO, María Olga ESCANDELL BERMÚDEZ, Dropout from music studies in the Higher Music Conservatory of Las Palmas de Gran Canaria. The opinions of the teachers of the Centre, *Anuario de Filosofía, Psicología y Sociología*, 6 (2003) 101-116, 113.

¹⁵ Usp. *isto*.

prirode.¹⁶ Kao čest čimbenik odustajanja od glazbenog obrazovanja zabilježena je i interakcija učenika glazbene škole s vršnjacima u školi.¹⁷ Različiti i brojni razlozi koji su zabilježeni u istraživanjima problema odustajanja od glazbenog obrazovanja otežavaju i samo grupiranje razloga koje bi omogućilo generalizaciju i dalo uvid u istraživanje pojedinih aspekata ovoga problema.¹⁸ S obzirom na slabu istraženost ovoga problema u Hrvatskoj,¹⁹ namjera je ovog istraživanja uputiti na problem odustajanja djece i mladih od glazbenog obrazovanja u Hrvatskoj da bi se privukla pozornost istraživača te dale smjernice i prijedlozi za poboljšanja u odgojno-obrazovnom sustavu te glazbeno-pedagoške prakse u glazbenim školama.²⁰

1. Metodologija istraživanja

1.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj je istraživanja utvrditi čimbenike odustajanja učenika od glazbene škole u Hrvatskoj te načine na koje bi se učenicima pomoglo da nastave glazbeno obrazovanje do kraja školskoga programa.

Pitanja na koja će se tražiti odgovori u ovome istraživanju jesu procjene i mišljenja nastavnika glazbe o tome:

- a) Kakva je učestalost odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja?
- b) U kojoj dobi učenici najčešće odustaju od glazbene škole?
- c) Je li se učestalost odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja promijenila zbog *online* nastave tijekom pandemije bolesti COVID-19?

¹⁶ Usp. Driscoll, *If I play my...*, 47.

¹⁷ Usp. Lorenzo Socorro i sur., *Teachers' opinions of...*, 298.

¹⁸ Usp. Gerelus i sur., *Predictors of piano...*, 27; Krause i sur., *From dropping out ...*, 401.

¹⁹ Pregled dosadašnje literature upućuje na tri istraživanja koja su se bavila motivacijom, stavovima i očekivanjima učenika od obrazovanja u glazbenoj školi u Hrvatskoj [usp. Tanja ALAČ, Utjecaj okolinskih faktora na motivaciju učenika glazbene škole, *Tonovi*, 58 (2011) 2, 42-76; Davor BRĐANOVIĆ, Očekivanja učenika od obrazovanja u glazbenoj školi, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 30 (2019) 639-663; Martina MIČIJA PALIĆ, Denis VASILJ, Stavovi učenika o pohađanju glazbene škole u kontekstu održivosti glazbeno-obrazovnog sustava, u: Snježana DOBROTA i dr. (ur.), *Zbornik radova Međunarodne znanstvene konferencije 12. dani osnovnih škola. Krug od znanosti do učionice*, Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2021, 169-182].

²⁰ U radu se govori o državnim osnovnim i srednjim glazbenim školama u kojima se provodi plan i program koje je propisalo nadležno ministarstvo (MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA – HRVATSKO DRUŠTVO GLAZBENIH I PLESNIH PEDAGOGA, *Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene škole i plesne škole*, Zagreb, 2006; isto, *Nastavni planovi i programi srednje za glazbene škole i plesne škole*, Zagreb, 2008). U Hrvatskoj djeluju i privatne glazbene škole koje ovim radom nisu obuhvaćene.

- d) Koji su najvažniji čimbenici koji utječu na odustajanje učenika od glazbene škole?
- e) Što bi nastavnici, učenici, roditelji, uprava škole i resorno ministarstvo mogli učiniti da bi se učenike poticalo da nastave glazbeno obrazovanje i ne odustaju do završetka osnovne ili srednje glazbene škole?

1.2. Sudionici i postupak istraživanja

Sudionici istraživanja su nastavnici glazbe (N=178) zaposleni u osnovnim i srednjim glazbenim školama u 39 gradova i općina u Hrvatskoj koji su se zbog anonimnosti anketiranja izjašnjavali prema mjestu škole. Prosječna dob ispitanika je 40,72 (SD=10,10; N=178; Min.=22; Max.=66) godina. Od ukupnoga broja ispitanika nastavnica je bilo 124 (69,66 %), a nastavnika 54 (30,34 %). Nastavnici su dobrovoljno ispunili *online* anketu.

1.3. Instrument istraživanja

Radi ovoga istraživanja kreiran je *Upitnik o odustajanju učenika od glazbenog obrazovanja za nastavnike glazbenih škola* koji sadrži 36 pitanja od kojih su dva pitanja o demografskim obilježjima (dob, spol) te pet pitanja o radnom statusu (mjesto škole, razina glazbene škole, radni staž, oblici nastave koje izvođe, mentorstvo učenika na natjecanjima). Pitanja koja se odnose na mišljenja nastavnika o odustajanju učenika od glazbenog obrazovanja imala su tri tipa: pitanja višestrukog izbora o iskustvu odustajanja njihovih učenika (četiri pitanja); 20 tvrdnji o razlozima odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja s petstupanjskom Likertovom skalom slaganja (1 – *ne slažem se*, 2 – *djelomično se ne slažem*, 3 – *niti se slažem, niti se ne slažem*, 4 – *djelomično se slažem*, 5 – *u potpunosti se slažem*); pet pitanja otvorenoga tipa s prijedlozima što bi nastavnici, učenici, roditelji, uprava škole i resorno ministarstvo mogli učiniti da učenici ne bi odustajali od glazbenog obrazovanja.

Rezultati su obrađeni kvantitativnom i kvalitativnom analizom. Za kvantitativnu analizu rabljen je statistički program *SPSS* te su podatci obrađeni deskriptivnom i inferencijalnom statistikom. Pitanja otvorenoga tipa obrađena su analizom sadržaja te su odgovori grupirani prema sadržaju, kodirani i pobrojani. U radu se prikazuju odgovori koje je dopisalo najmanje 10 % ispitanika koji su u pojedinom pitanju napisali svoje prijedloge.

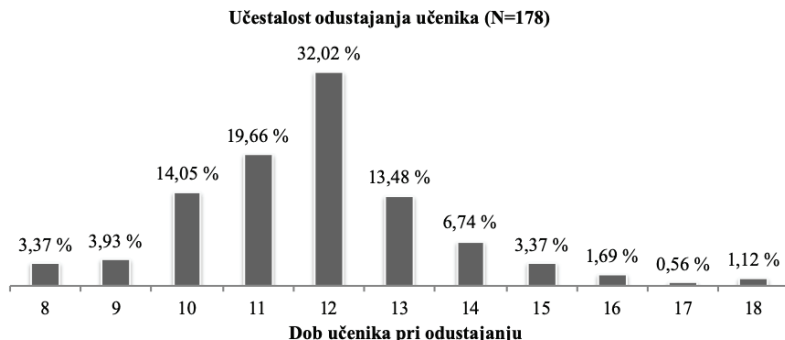
2. Rezultati istraživanja i rasprava

2.1. Analiza uzorka

Među ispitanicima samo u osnovnoj glazbenoj školi radi 36,72 % (N=65) nastavnika, samo u srednjoj glazbenoj školi radi njih 9,04 % (N=16), dok 54,24 % (N=96) ispitanika radi i u osnovnoj i u srednjoj glazbenoj školi. Prosječan broj godina radnog staža u školi je 14,87 (SD=9,644; N=178; Min.=0; Max.=43) godina. Među ispitanicima su bili nastavnici koji podučavaju instrument, pjevanje, teorijske glazbene predmete i skupno muziciranje. Veći dio nastavnika instrumenta ili pjevanja (N=136; 76,84 %) priprema i vodi učenike na natjecanja mladih glazbenika, dok ih 23,16 % (N=41) ne vodi učenike na natjecanja.²¹

2.2. Učestalost odustajanja učenika od glazbene škole

Nastavnici instrumenta ili pjevanja procijenili su da u posljednjih pet godina imaju iskustvo odustajanja u prosjeku jednog (N=91; 65,94 %) ili dva (N=11; 7,97 %) učenika godišnje, dok 26,08 % (N=36) nastavnika nema takvo iskustvo. Prema mišljenju nastavnika u glazbenoj školi učenici najčešće odustaju u dobi od 10 do 13 godina (M=11,80; SD=1,78; N=178; Min.=8; Max.=18) (grafikon 1). Najveće odustajanje učenika prema nastavnicima je upravo u petoj godini učenja glazbe. Ovi se rezultati podudaraju s istraživanjima u drugim zemljama.²²

Grafikon 1. Dob učenika koji odustaju od glazbene škole

²¹ Potrebno je istaknuti da je istraživanje provedeno među nastavnicima koji su predani svom pozivu te spremni uputiti na problem, tražiti alternativna rješenja i bez straha provesti inovativne postupke za poboljšanje rezultata u poučavanju i učenju glazbe. Zahvaljujemo svim ravnateljima i voditeljima glazbenih škola koji su pokazali inicijativu te nastavnicima prosljedili upitnike. Posebno zahvaljujemo svim nastavnicima koji su izdvojili svoje vrijeme i uložili trud da bi svojim mišljenjem pridonijeli rasvjetljavanju problema odustajanja učenika od glazbene škole te dali svoje prijedloge.

²² Usp. Gerelus i sur., *Predictors of piano...*, 27-28; Lorenzo Socorro i sur., *Teachers' opinions...*, 300; Driscoll, *If I play...*, 43.

Od 126 nastavnika koji su procjenjivali je li odustajanje učenika od glazbene škole povećano od početka pandemije bolesti COVID-19 njih 9,52 % (N=12) misli da učenici odustaju manje nego prije pandemije, 50,00 % (N=63) misli da je učestalost odustajanja učenika ista, ali 40,48 % (N=51) misli da se učestalost odustajanja učenika od glazbene škole povećala od početka pandemije. Iako je pandemija bolesti COVID-19 zbog svoje globalnosti i drastične promjene načina života i obrazovanja potaknula brojna istraživanja, do sada nisu dostupni podatci o utjecaju pandemije na odustajanje od glazbenog obrazovanja.

2.3. Čimbenici odustajanja učenika od glazbene škole

Prije početka statističke obrade podataka koji se odnose na slaganje ispitanika s navedenim tvrdnjama (tablica 1), a s namjerom utvrđivanja valjanosti, skala od 20 tvrdnji podvrgnuta je faktorskoj analizi. Faktorabilnost korelacijske matrice potvrđena je brojnim vrijednostima 0,3 i više te vrijednošću Kaiser-Meyer-Olkinova testa (KMO=0,786), a Bartlettov test sferičnosti postigao je statističku značajnost ($\chi^2(190)=1315,767$; $p=0,000$). Za provođenje eksplorativne faktorske analize korišten je Kaiser-Guttman kriterij ekstrakcije kojim je zadržano pet faktora s jedinstvenom vrijednošću većom od 1 koji objašnjavaju 27,65 % do 60,45 % varijance. Da bi se donijela konačna odluka o broju faktora, provedena je Hornova paralelna analiza uporabom statističkoga programa *Monte Carlo PCA statistical program for parallel analysis*. Paralelna analiza pokazala je da vrijednosti četiriju komponenata dobivene matricom brojeva (20 varijabli x 178 ispitanika) premašuju odgovarajuće vrijednosti praga te uputila na zadržavanje četiriju komponenata koje objašnjavaju 54,52 % varijance. Rezultati faktorske analize nakon primjene rotacije (*direct oblimin* s Kaiserovom normalizacijom) ukazuju na četverofaktorsku strukturu (tablica 1). Prvi faktor označen je kao *Učenik* jer se čestice odnose na problem ulaganja truda, sposobnosti i motivacije učenika te otežavajuće psihološke čimbenike. Drugi faktor koji se izdvojio označen je kao *Obrazovni kontekst* jer su se grupirale čestice koje se odnose na poteškoće koje učenici imaju zbog organizacije nastave opće-obrazovne i glazbene škole, nastavnoga programa glazbene škole te opterećenja učenika izvannastavnim aktivnostima. Treći faktor nazvan je *Komunikacija* jer se čestice odnose na problem komunikacije roditelja i nastavnika te učenika s nastavnikom i vršnjacima. Četvrti faktor čine tvrdnje koje odražavaju problem slabe podrške i pomoći roditelja učenicima tijekom glazbenog obrazovanja te je faktor označen kao *Roditelji*. Cronbach alfa koeficijent unutarne pouzdanosti (0,86) pokazuje da cijela skala, kao i supskale imaju zadovoljavajuću pouzdanost (tablica 1). Među ova četiri faktora su slabe korelacije (Učenik i Obrazovni kontekst $r=-0,21$; Učenik i Komunikacija $r=-0,16$; Učenik – roditelji $r=-0,27$; Obrazovni konteksti i Komunikacija $r=0,173$; Obrazovni kontekst i Roditelji $r=0,22$; Komunikacija i Roditelji $r=0,12$).

Tablica 1. Rezultati faktorske analize

Čestica	Faktor			
	Učenik	Obrazovni kontekst	Komunikacija	Roditelji
osobni problemi učenika	0,587			
manjak interesa učenika	0,733			
slabe glazbene sposobnosti	0,647			
slaba motivacija za glazbeno obrazovanje	0,621			
pritisci obitelji za glazbenom uspješnošću	0,526			
emocionalna nezrelost učenika	0,688			
nedostatno ulaganje truda i nedovoljno vježbanje učenika	0,610			
preopterećenost učenika izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima		-0,534		
preteški nastavni sadržaji		-0,592		
nefleksibilni program koji učenicima nije atraktivan		-0,619		
slaba podrška škole kod iznimno nadarenih učenika		-0,714		
slaba podrška škole kod učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama		-0,654		
nemogućnost usklađivanja rasporeda između općeobrazovne i glazbene škole		-0,747		
nemogućnost usklađivanja rasporeda na predmetima u glazbenoj školi		-0,752		
održavanje nastave <i>online</i>		-0,398		
loša komunikacija između nastavnika i učenika			-0,769	
izostanak suradnje nastavnika i roditelja			-0,769	
loša komunikacija među učenicima u glazbenoj školi			-0,694	
nedostatna podrška roditelja kada učeniku postane teško i zbog toga želi odustati od glazbene škole				-0,811
nedostatna podrška roditelja u poticanju učenika na vježbanje				-0,831
Jedinstvena vrijednost	5,530	2,235	10744	1,395
% varijance	27,651	11,175	8,720	6,976
Cronbach alfa	0,759	0,797	0,781	0,848

Deskriptivni rezultati u pojedinim tvrdnjama bit će objašnjeni na temelju izlučena četiri faktora. Kada se učenik promatra kao čimbenik odustajanja od glazbene škole, nastavnici su se složili da je odustajanje učenika uzrokovano manjkom interesa učenika ($Mdn=4$; tablica 2), nedostatnim ulaganjem truda i nedovoljnim vježbanjem učenika ($Mdn=4$) te slabom motivacijom za glazbeno obrazovanje ($Mdn=4$). Polovica se nastavnika djelomično ili potpuno slaže da se odustajanje od glazbenog obrazovanja događa zbog slabih glazbenih sposob-

nosti (Mdn=4) i emocionalne nezrelosti učenika (Mdn=3,5). Ispitani nastavnici ne misle da su osobni problemi i pritisci za glazbenom uspješnošću važni kod odustajanja učenika (Mdn=3).

Tablica 2. Učenik kao čimbenik odustajanja od glazbenog obrazovanja

Odustajanje od glazbene škole najčešće je uzrokovano...	1	2	3	4	5				
	N	Mdn	M	SD	%	%	%	%	%
manjkom interesa učenika	178	4	4,27	0,90	1,68	5,06	5,06	41,01	47,19
nedostatnim ulaganjem truda i nedovoljnim vježbanjem učenika	178	4	4,25	0,88	0,56	5,62	8,43	38,76	46,63
slabom motivacijom za glazbeno obrazovanje	178	4	3,98	0,99	2,81	6,74	12,92	44,94	32,58
slabim glazbenim sposobnostima	178	4	3,39	1,07	6,18	13,48	29,21	37,64	13,48
emocionalnom nezrelošću učenika	178	3,5	3,30	1,08	6,18	17,98	25,84	39,33	10,67
osobnim problemima učenika	178	3	3,28	1,12	8,99	14,04	28,65	37,08	11,24
pritiscima obitelji za glazbenom uspješnošću	178	3	3,10	1,18	11,24	19,10	30,34	27,53	11,80
Σ	178	4	3,65	0,66					

Tvrđnja na skali *Obrazovni kontekst* u kojoj su nastavnici pokazali najveću složnost jest da odustajanje od glazbene škole uvjetuje preopterećenost učenika izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima (Mdn=4). Nadalje, nastavnici su se djelomično složili da učenici odustaju zbog nefleksibilnoga programa glazbene škole koji učenicima nije atraktivan (Mdn=4) i zbog toga što ne mogu uskladiti raspored u općeobrazovnoj i glazbenoj školi (Mdn=4). U ostalim tvrdnjama nije postignuto slaganje ispitanika koje bi potvrdilo navedene razloge za odustajanje učenika (tablica 3).

Tablica 3. Obrazovni kontekst odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja

Odustajanje od glazbene škole najčešće je uzrokovano ...	1	2	3	4	5				
	N	Mdn	M	SD	%	%	%	%	%
preopterećenošću učenika izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima	178	4	4,15	0,88	1,69	6,74	9,55	39,33	42,70
nefleksibilnim programom koji učenicima nije atraktivan	178	4	3,61	1,19	5,62	15,73	17,41	34,83	26,40
nemogućnošću usklađivanja rasporeda između općeobrazovne i glazbene škole	178	4	3,24	1,26	12,36	16,85	20,22	35,39	15,17
održavanjem nastave online	178	3	3,27	1,31	13,48	13,48	27,53	23,60	21,91
preteškim nastavnim sadržajima	178	3	3,17	1,23	12,36	16,85	25,84	30,90	14,04

slabom podrškom škole kod učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama	178	3	2,94	1,39	21,35	17,42	24,16	20,22	16,85
slabom podrškom škole kod iznimno nadarenih učenika	178	3	2,72	1,47	30,90	16,29	18,54	18,54	15,73
nemogućnošću usklađivanja rasporeda na predmetima u glazbenoj školi	178	2	2,51	1,26	29,21	23,03	20,79	21,91	5,06
Σ	178	3	3,20	0,81					

Kod procjene komunikacije i suradnje kao čimbenika ispisivanja učenika iz škole pokazala se velika raspršenost odgovora na skali, s tim da su se nastavnici djelomično složili da je razlog ispisa učenika izostanak suradnje nastavnika i roditelja (Mdn=4; tablica 4). Komunikaciju između učenika i nastavnika te drugih učenika u glazbenoj školi ispitanici nisu označili problematičnom za odustajanje od glazbene škole.

Tablica 4. Komunikacija kao čimbenik odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja

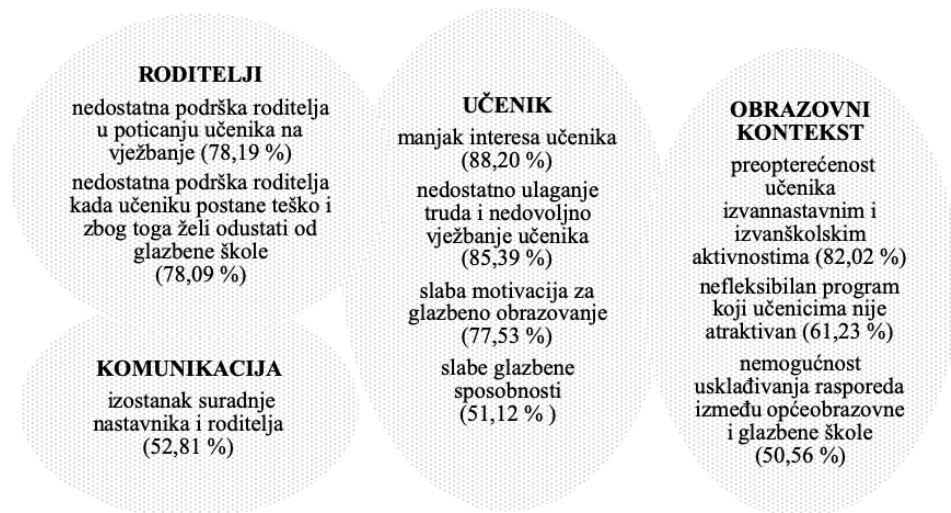
Odustajanje od glazbene škole najčešće je uzrokovano...	1	2	3	4	4				
	N	Mdn	M	SD	%	%	%	%	%
izostankom suradnje nastavnika i roditelja	178	4	3,38	1,32	13,48	11,24	22,47	29,21	23,60
lošom komunikacijom između nastavnika i učenika	178	3	3,22	1,25	11,24	17,42	26,97	26,97	17,41
lošom komunikacijom među učenicima u glazbenoj školi	178	2	2,47	1,170	25,84	26,97	26,40	16,29	4,49
Σ	178	3	3,02	1,04					

Većina se ispitanika slaže da ispisivanje učenika iz glazbene škole uzrokuje nedostatna podrška roditelja u poticanju učenika na vježbanje (Mdn=4) te slaba pomoć kada učeniku postane teško i zbog toga želi odustati od glazbene škole (Mdn=4; tablica 5).

Tablica 5. Roditelji kao čimbenici odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja

Odustajanje od glazbene škole najčešće je uzrokovano...	1	2	3	4	5				
	N	Mdn	M	SD	%	%	%	%	%
nedostatnom podrškom roditelja kada učeniku postane teško i zbog toga želi odustati od glazbene škole	178	4	4,10	0,97	1,68	6,18	14,04	37,08	41,01
nedostatnom podrškom roditelja u poticanju učenika na vježbanje	178	4	4,07	0,98	2,25	5,62	14,04	39,33	38,76
Σ	178	4	4,08	0,91					

Razlozi preranog odustajanja učenika od glazbene škole koje je označilo više od pola ispitanika istaknuti su na slici 1. Najviše razloga za odustajanje od glazbene škole povezano je s učenikom, njegovim interesom i motivacijom, ulaganjem truda i samostalnim vježbanjem te s roditeljima i njihovom podrškom djetetu u svakodnevnom vježbanju i u trenutcima kada nastupi kriza kod djeteta jer poželi odustati. Tim se čimbenicima pridružuju poteškoće s usklađivanjem školskih obveza u općeobrazovnoj i glazbenoj školi te preopterećenost učenika zbog drugih slobodnih aktivnosti, ali i sam program glazbene škole koji učenicima nije atraktivan.

Slika 1. Čimbenici odustajanja učenika od glazbene škole

Ovi rezultati pokazuju da učenici koji se upišu u glazbenu školu, ali nisu dovoljno zainteresirani ili motivirani za glazbeno obrazovanje, ulažu manji trud i manje vježbaju. Posljedično, izostat će glazbena uspješnost, a samim time i kompenzacija za uloženi trud te osjećaj postignuća, što će uzrokovati odustajanje. Isti ishod vjerojatan je i kod učenika koji su preopterećeni drugim izvanastavnim i izvanškolskim aktivnostima ili ne mogu uskladiti rasporede između općeobrazovne i glazbene škole. Dakle, za glazbenu uspješnost ključno je ulaganje truda te količina i kvaliteta vježbanja prema uputi nastavnika, a upravo je glazbeno postignuće značajan čimbenik uspješnoga glazbenog obrazovanja. Učenicima nije jednostavno niti lako uz općeobrazovnu školu pohađati još jednu školu i u tome im roditelji trebaju pomoći tako da ih potiču na svakodnevno vježbanje, pomognu djetetu organizirati vrijeme, osiguraju uvjete za glazbeno obrazovanje, a kada učeniku postane teško, potrebna je i veća podrška roditelja. Istraživanja su pokazala da je duže trajanje glazbenog obrazovanja učenika povezano s podrškom roditelja, a utjecaj roditelja pokazao se najvažnijim čim-

benikom djetetova bavljenja glazbom.²³ Da bi roditelj znao na koji način pomoći svome djetetu i biti mu podrška u njegovu glazbenom obrazovanju, potrebno je ostvariti dobru komunikaciju s nastavnikom.

Rezultati ovoga istraživanja u skladu su s istraživanjima u drugim zemljama (SAD, Australija, Španjolska),²⁴ što potvrđuje univerzalnost problema odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja, bez obzira na različitost obrazovnih sustava i kultura.

2.4. Poticanje učenika na nastavak glazbenog školovanja

2.4.1. Nastavnici

Nastavnici glazbenih škola (N=89) dopisali su svoje prijedloge kod pitanja što bi nastavnici mogli činiti da bi prevenirali prerano odustajanje učenika od glazbene škole. Najveći broj ispitanika (N=37; 41,57 %) smatra da nastavnici trebaju što je više moguće prilagođavati program glazbene škole individualnim mogućnostima učenika, prema njegovim sposobnostima i željama. Također, nastavnici smatraju da bi trebali ostvariti bolju komunikaciju s učenicima (N=32; 35,95 %), ali i više i kvalitetnije komunicirati s roditeljima (N=28; 31,46 %). Prema 17,98 % (N=16) ispitanika nastavnici bi trebali obogatiti nastavni proces raznolikijim postupcima te unošenjem kreativnosti i improvizacije. Kada kod učenika nastupi kriza te on izrazi želju za odustajanjem od glazbene škole, nastavnici predlažu razgovore s učenikom i roditeljima te popuštanje pritiska za intenzivnim vježbanjem (N=11; 12,36 %).

2.4.2. Roditelji

O tome što bi roditelji mogli činiti da bi smanjili mogućnost odustajanja učenika od glazbene škole svoje je prijedloge zapisalo 103 nastavnika glazbe. Najveći doprinos roditelja nastavnici vide u roditeljevu poticanje svoga djeteta na vježbanje i slušanje djeteta prilikom vježbanja (N=44; 42,72 %). Roditelji bi trebali više komunicirati s nastavnicima da bi pratili napredak svoga djeteta i savjetovali se kako da pomognu djetetu (N=34; 33,01 %). Nastavnici ističu i kako bi se roditelji trebali više posvetiti potrebama svoje djece i više komunicirati s djetetom, pohvaliti i nagraditi dijete za trud i uspjeh u radu te ga odgajati za odgovornost prema preuzetim obavezama i disciplini (N=25; 24,27 %). Roditelji se trebaju aktivnije uključiti u djetetovo glazbeno obrazovanje, više

²³ Usp. Theresa Chardos CAMILLI, *Parental factors and personality traits that predict students' length of piano study*, doktorska disertacija, Norman, Oklahoma, University of Oklahoma, 2015, 95; Andrea CREECH, *Learning a musical instrument. The case for parental support*, *Music Education Research*, 12 (20210) 1, 13-32, 27.

²⁴ Usp. Costa-Giomi, *I do not want...*, 57; Krause i sur., *From dropping out...*, 401; Lorenzo Socorro i sur., *Teachers' opinions...*, 300.

se brinuti oko obveza i zadataka djeteta u glazbenoj školi, pomoći djetetu da organizira svoje vrijeme, pratiti dijete na nastupima i stvoriti uvjete da dijete redovito pohađa nastavu i neometano vježba kod kuće (N=25; 24,27 %). Roditelj treba odmjeriti koliko izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti njegovo dijete uistinu može pohađati, pokazati više razumijevanja za vrijeme i trud koje dijete ulaže u glazbenoj školi te smanjiti pritisak za odličnim ocjenama u obje škole (N=23; 22,33 %). Kada se pojavi kriza kod djeteta, roditelj u razgovoru s djetetom i nastavnikom treba otkriti u čemu je problem i može li se riješiti te ne dopustiti djetetu da se ispiše iz škole čim djetetu postane teško, nego poticati ga i pomoći mu da ustraje (N=18; 14,56 %). Osim toga, roditelji trebaju podržavati motivaciju djeteta za glazbenu školu izražavanjem pozitivnih stavova o glazbi i glazbenom obrazovanju te posjećivanjem koncerata (N=15; 14,56 %).

2.4.3. Učenici

Svoje prijedloge što bi učenici mogli činiti da bi se smanjilo odustajanje od glazbene škole napisalo je 85 nastavnika glazbenih škola. Nastavnici savjetuju redovito vježbanje da bi učenici osjetili napredak i uspješnost (N=32; 37,65 %) te redovito pohađanje nastave i izvršavanje obveza vezanih uz glazbenu školu (N=24; 28,23 %). Također, učenici bi trebali aktivnije sudjelovati u nastavnom procesu i više komunicirati s nastavnikom, sudjelovati u odabiru skladbi i pratiti nastavnikove upute za vježbanje (N=16; 18,82 %). Učenici trebaju bolje organizirati svoje vrijeme, napraviti dobar raspored školskih obveza, učenja i vježbanja i držati ga se (N=12; 14,12 %).

U odnosu na broj prijedloga koje su nastavnici dali kada je bila riječ o mogućim postupcima nastavnika i roditelja u kontekstu sprječavanja odustajanja učenika od glazbene škole, može se primijetiti da je broj tih prijedloga bio znatno veći i sadržajniji nego broj i sadržaj prijedloga koji se odnose na učenike. Zbog toga je opravdano prikazati mišljenje jednog nastavnika:

»Učenici intrinzično imaju interes koji imaju. No kad shvate da je vježbanje ponavljanje, svima motivacija opada. Dapače, sasvim je normalno da se kroz osnovnoškolsko obrazovanje takve 'krize' dogode i više puta. Učenici ne mogu ništa učiniti s tim u vezi, nego je sve na strukturi podrške da ih sačuva na pravom putu (roditelji *in primis*, nastavnik, uprava škole)« (Nastavnik, 31 godina, 7 godina radnog staža).

Ovaj stav objašnjava da u trokutu nastavnik – učenik – roditelj utjecaj na ostanak učenika u glazbenoj školi do postizanja postavljenih ishoda učenja imaju upravo nastavnici i roditelji. Međutim, ako komunikacija u spomenutom trokutu nije ostvarena, ne može biti ni napretka učenika u glazbenom obrazovanju niti pronalaska rješenja kod pojave kriza koje su nezaobilazne tijekom glazbenog školovanja.

2.4.4. Uprava glazbene škole

Može li uprava glazbene škole nešto učiniti da bi se smanjilo odustajanje učenika od glazbenog obrazovanja? Prijedloge je dalo 45 nastavnika glazbenih škola, a oni se mogu objediniti u nekoliko sadržajnih prijedloga: omogućiti aktivnosti, projekte i događaje koji uključuju druženje učenika s vršnjacima uz glazbu (N=18; 40,00 %), omogućiti bolje materijalne i psihološke uvjete u školi (N=11; 24,44 %), educirati roditelje o sustavu i načinu školovanja, mogućnostima i očekivanjima pri upisu djece u glazbenu školu (N=10; 22,22 %) te kod učenikove želje za ispisom poticati nastavnika i roditelje na zajedničko traženje rješenja (N=9; 20,00 %).

2.4.5. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

Mišljenje o tomu što bi Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske moglo činiti da bi se smanjilo odustajanje učenika od glazbene škole dalo je 70 nastavnika. Grupiranjem odgovora prema sadržaju istaknula su se tri prijedloga. Nastavnici smatraju da je trenutačni plan i program glazbene škole zastario i nije ostvariv te je potrebno napraviti reformu glazbene škole novim planom i programom (N=35; 50 %). Pri tome manji broj nastavnika (N=8) zagovara novi program koji će biti fleksibilan, dok se veći broj prijedloga (N=12) odnosi na izradu novog sustava specijaliziranoga glazbenog obrazovanja s dva programa u kojemu je A program usmjeren na obrazovanje glazbeno nadarenih učenika usmjerenih glazbenom profesionalizmu, a B program za učenike čija će postignuća biti usmjerena na buduće glazbenike amatere. Drugi je prijedlog vrednovati završenu osnovnu glazbenu školu bodovima pri upisu u opću srednju školu i na fakultet (N=22; 31,43 %). Treći je prijedlog povećati materijalna davanja za opremanje i osuvremenjivanje škola, za financijsku podršku talentiranim učenicima, te financiranje projekata koji nisu u okviru plana i programa škole (N=7; 10 %).

Zaključak

Odustajanje učenika od glazbenog obrazovanja prije završetka obrazovnog ciklusa i stjecanja minimalne glazbene kompetentnosti koja bi učeniku omogućila upoznavanje glazbe i glazbenu uspješnost univerzalan je problem koji je do sada slabo istraživano. Dosadašnja su istraživanja uputila na brojne i raznovrsne razloge odustajanja učenika od glazbene škole, što upućuje na kompleksan kontekst glazbenog obrazovanja te njegovu uvjetovanost brojnim osobnim, psihološkim, obrazovnim, socijalnim i društvenim čimbenicima.

U ovome su istraživanju razloge odustajanja učenika od glazbene škole dali nastavnici koji su zaposleni u glazbenim školama u Hrvatskoj. Rezultati su

pokazali da se nastavniku tijekom jedne godine u prosjeku ispiše jedan učenik, najčešće u dobi od 10 do 13 godina, a odustajanje zbog pandemije bolesti COVID-19 isto je ili veće nego prije pandemije. Nastavnici su se složili da su razlozi odustajanja prije svega u slaboj motivaciji i zainteresiranosti učenika, nedostatnom ulaganju truda te slaboj podršci roditelja kod vježbanja učenika i kod pojave kriza koje nastaju tijekom glazbenog obrazovanja. Razlozi odustajanja od glazbene škole koje nastavnici glazbe smatraju manje relevantnim jesu preopterećenost učenika drugim aktivnostima u slobodnom vremenu učenika, nemogućnost usklađivanja rasporeda između općeobrazovne i glazbene škole te nefleksibilan program glazbene škole, ali i izostanak suradnje između nastavnika i roditelja. Nastavnici su dali svoje prijedloge na koji bi se način učenicima moglo pomoći da ustraju u glazbenom obrazovanju, a ti se prijedlozi najčešće odnose na nastavnike i roditelje koji bi trebali više surađivati i više se uključiti u učenikov svakodnevni život.

Ovo je istraživanje eksplorativno pa se problemu pristupilo globalno, mješovitom metodologijom te rezultati mogu poslužiti kao smjernica budućim istraživanjima. Buduća istraživanja problema odustajanja učenika od glazbenog obrazovanja trebala bi pomno istražiti svaki od čimbenika odustajanja izlučenih ovim istraživanjem da bi se utvrdila njihova povezanost s uspješnošću ili odustajanjem učenika od glazbenog obrazovanja. Rezultati ovoga istraživanja mogu dati smjernice nastavnicima glazbe, roditeljima i upravi glazbene škole za učinkovitije poticanje razvoja i uspješnosti učenika tijekom glazbenog školovanja, ali i resornom ministarstvu koje određuje programski i organizacijski okvir općeg i glazbenog obrazovanja.

Lidija Nikolić* – Ivana Šenk Gergorić** – Marija Berać-Jozić***

Teachers' Opinions on Students' Dropping out of Primary and Secondary Music Schools in Croatia

Summary

The aim of this research is to establish factors why students abandon music schools in Croatia, as well as to find ways how to help students to continue their music education until the end of the official curriculum. Exploratory quantitative and qualitative research has been conducted by surveying Croatian music school teachers (N=178). For the purpose of this research, a *Questionnaire on students' dropping out from music education for music school teachers* was designed. The results of the factor analysis indicated a four-factor structure: (1) student, (2) educational context, (3) communication and (4) parents. The results have shown that one teacher loses one student at the age of 10 to 13 during a school year on average. The teachers agreed that the reasons for dropping out lie in students' low motivation and interest, as well as not putting enough effort, low parental support, students' being overloaded by other extracurricular activities, problems of timetable clashes between compulsory and music school, the inflexible music school curriculum, and the lack of parent-teacher cooperation. The teachers have given their suggestions how to help students to persist in their music education, and these suggestions mostly refer to the roles of teachers and parents.

Key words: communication, music education, music educators, musical success, parents.

(na engl. prev. Katarina Berać Vuić)

* Lidija Nikolić, PhD, Assist. Prof., Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, Faculty of Education; Address: Cara Hadrijana 10, HR-31000 Osijek, Croatia; E-mail: lnikolic@foozos.hr

** Ivana Šenk Gergorić, mag. mus., Music School of Ivan Matetić-Ronjgov Pula; Address: Mletačka 3, HR-52100 Pula, Croatia; E-mail: ivana.senk.gergoric@gmail.com.

*** Marija Berać-Jozić, professor advisor, Music School of Pavao Markovac; Address: Trg žrtava fašizma 9, HR-10000 Zagreb, Croatia; E-mail: marija.b.jozic@gmail.com.